

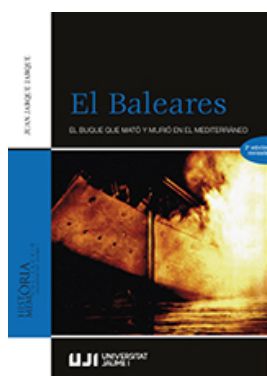
Miscel·lània

El Baleares. El buque que mató y murió en el Mediterráneo, de Juan Jarque.

David Saura Gómez^{1*}

¹ Grup d'Estudis d'Història Local i Fonts Orals. Universitat Jaume I

* Correspondència: dsaura95@gmail.com

Col·lecció:
Història i memòria, n. 8
2a edició revisada (2020)

ISBN: 978-84-17900-69-4

El present llibre, publicat en la Col·lecció Història i Memòria de la Universitat Jaume I, analitza tot el recorregut que fa el *Balears* des de la seua construcció fins que va ser enfonsat durant un enfrontament amb les tropes republicanes. A més a més, en aquesta investigació ens explica que el citat creuer fou l'encarregat de realitzar el primer bombardeig que va patir la població civil de Castelló el 23 de març de 1937.

Aquesta publicació s'estructura en tres parts. En primer lloc, l'autor explica la construcció i característiques que tenia el *Balears*. També es fa referència a la conferència de Washington, en la qual es va acordar limitar l'armament dels creuers. Per tant, com bé ens aclareix Juan Jarque, un dels objectius dels enginyers va ser que foren més lleugers i ràpids. Per això, es va recórrer a disminuir la cuirassa.

A banda de les característiques del creuers, en aquesta part també explica perfectament els dies en que es va produir el Cop d'Estat de juliol de 1936 en contra de la República. Convé ressaltar que aquest no triomfà a tot el país i el mateix va succeir en la Marina. Molts dels oficials recolzaven l'alçament militar, però la major part dels suboficials i de la flota naval continuava fidel al Govern legítim de la República. Posteriorment, els colpistes s'apoderen de El Ferrol i com a conseqüència també de diversos creuers, entre ells *el Balears*.

La segona part està enfocada al primer bombardeig que va sofrir la ciutat de Castelló, on van perdre la vida un total de 19 persones i 38 resultaren ferides. Les explosions dels obusos causaren grans danys materials en els carrers i en cases particulars de la ciutat de Castelló: un total de 17 carrers es van veure afectats. També es important mencionar que Juan Jarque aporta un llistat on identifica a totes les víctimes i explica quines van ser les causes per les quals van morir.

Sens dubte, aquest llibre ens aporta una investigació molt rica i ben documentada ja que compta amb informació del llibre d'enterraments del Cementiri de Castelló, el registre Civil de Castelló, la premsa local, les investigacions de José Antonio Aparici Gallart i les diligències del jutge Manuel Aragonés. A més a més, l'historiador Juan Jarque aporta informacions i testimoniatges de familiars d'ètnia gitana de les persones que van morir a conseqüència de l'atac naval.

El bombardeig del 23 de març de 1937 fou el primer d'un total de 44 i va ser el preàmbul de la Batalla de Llevant en la qual les tropes franquistes no assoliren el seu principal objectiu: apoderar-se de tota la zona de Llevant. L'Exèrcit de la República, mitjançant línies de resistència, aconseguiren que les tropes franquistes quedaren estancades en la zona de la línia XYZ. El primer atac va atemorir als veïns i veïnes de la ciutat de Castelló i, com bé ens explica Juan Jarque, la Junta de Defensa Passiva projectà la creació d'uns 250 refugis per a la població civil i, per tant, la ciutat de Castelló es va convertir

en front defensiu davant dels atacs de l'Exèrcit franquista i, en especial, als bombardejos aeris de la Legió Còndor alemanya.

L'autor explica amb molt de detall quines van ser les tasques que va realitzar el creuer *Balears* durant la Guerra Civil, des que va realitzar el seu primer encàrrec d'escoltar i vigilar, junt al creuer *Canàries*, al vaixell mercant *Dómine*. També descriu la primera volta que va obrir foc a la localitat de Màlaga en l'intent d'ocupació, per part de les tropes franquistes, d'aquesta ciutat. El *Balears* va realitzar tasques de protecció de creuers, com per exemple el *Antonio Lázaro y Vicente Puchol*, fins a Palma de Mallorca. A més del bombardeig de Castelló, el *Balears* va realitzar atacs al port de Tarragona i el Grau de València. Una de les tasques d'aquest creuer fou la vigilància del Mediterrani per a què cap comboi republicà pogués transportar material de guerra per aquesta zona.

En l'última part, l'historiador Juan Jarque explica detalladament com era la vida quotidiana en el creuer. És molt destacable que posa cara a la tropa i aporta alguns testimoniatges de supervivents de la tripulació del creuer. La tripulació contava amb mariners voluntaris d'edat molt jove que van patir directament els efectes de la Guerra Civil. El desenllaç d'aquest creuer no va ser altre que l'enfonsament durant un combat naval contra les tropes republicanes, el 6 de març de 1938 i, que comportà que la xifra de desapareguts i morts ascendirà a 765 persones.

Com el mateix autor explica, el que pretén és donar llum a aquests fets ja que des de la seva infantesa els seus familiars li van relatar que el creuer que realitzà el primer bombardeig a la ciutat de Castelló fou el creuer *Canàries*. A més, gent de la seua família d'ètnia gitana recordava aquest esdeveniment. Gràcies a aquesta investigació queda de manifest que el causant del bombardeig fou el creuer *Balears*.

Un dels principals objectius que té l'autor és donar a conèixer els fets que ocorregueren durant aquest període i fer que no es tornen a succeir mai més. Juan Jarque, com historiador, es pregunta sobre el motiu pel qual es produeix aquest bombardeig en què fou atacada la població civil i no tenia cap objectiu militar. Doncs bé, l'historiador assenyala dues hipòtesis. Per una banda, menciona que possiblement aquest bombardeig podria ser una errada ja que l'objectiu era el Grau de Castelló i per altra, Juan Jarque explica que el motiu d'aquest atac naval podria ser una represàlia per la derrota de les tropes franquistes en Guadalajara.

La lectura del llibre ens fa reflexionar i és molt encertada la idea de l'autor que ens diu que fins i tot els vencedors de la guerra són també víctimes d'aquesta. Investigacions com la que aporta l'historiador Juan Jarque són d'una gran importància ja que narren els fets que ocorregueren durant la Guerra Civil i que durant molt de temps han estat en l'oblit. Gràcies a aquest treball d'investigació es dignifica a les víctimes i rescata del silenci aquets esdeveniments. Per últim, és important posar en valor uns successos històrics que són totalment necessaris per a saber què va passar realment durant aquest període i aprendre dels errors. En suma, conscienciar a la gent de les conseqüències negatives dels conflictes bèl·lics, tant per als vencedors com per als vençuts, i desenvolupar una cultura de la pau.

Autoria: El present treball ha estat conceptualitzat i escrit per David Saura Gómez. L'autor ha llegit i està d'acord amb la present versió del manuscrit.

Conflictes d'interès: L'autor declara no tenir cap conflicte d'interès.

Copyright: © 2021 de l'autor. Presentat per a una possible publicació d'accés obert sota els termes i condicions de la llicència Creative Commons Attribution (CC BY) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).